

UDTALELSE FRA VILDTFORVALTNINGSRÅDET OM REWILDING

Baggrund

Vildtforvaltningsrådet har i de sidste par år beskæftiget sig med rewilding som en naturlig del af arbejdet. Rådet har besøgt Ostvaarderplassen i Holland i 2018 og Klelund og Lille Vildmose i 2019. Desuden har Rådet haft indlæg på tre møder af Bengt Holst, Dyreetisk Råd, Rasmus Ejrnæs, AU og Carsten Rahbek, KU.

Indledning

Vildtforvaltningsrådet har med tilfredshed konstateret ønsket om mere natur og biodiversitet i Danmark og senest noteret den politiske vilje med rammen på 888 mio. kr. over de næste fire år, der skal munde ud i etableringen af 15 naturnationalparker og udlægning af 75.000 ha urørt skov.

I forbindelse med debatten om biodiversitet nævnes begrebet rewilding ofte. Imidlertid synes diskussionen at være præget af en vis uklarhed om dette begreb.

Vildtforvaltningsrådet har drøftet hvordan begrebet rewilding skal forstås, og efter Rådets opfattelse er rewilding en proces for at opnå en større biodiversitet. Den vigtigste forudsætning for at øge biodiversiteten er dog efter Rådets opfattelse en udvikling af større og mere sammenhængende arealer, hvor der gives mulighed for, at naturlige processer kan udfolde sig i modsætning til traditionel naturforvaltning, som oftest sker på mindre arealer.

- Cambridge Dictionarys definition: ”processen af at beskytte et økosystem og genskabe dets naturlige stadie, eksempelvis ved at (gen)introducere vilde dyr, der plejede at leve der.”
- DCE-rapport nr. 425¹, s 27: “Således findes der i dag en bred vifte af forskellige tilgange og skaleringer af rewildingprojekter, der alle søger at genoprette naturlige processer med en reduceret til minimal menneskelig kontrol med det formål at opnå mere selvforvaltende og mangfoldige økosystemer.”

Opnåelse af mere biodiversitet i dansk natur

FORUDSÆTNINGER

Arealer

En af de grundlæggende forudsætninger for at skabe mere biodiversitet er at give naturen mere plads. En udvikling af større og sammenhængende områder bør ikke kun indskrænke sig til de statslige arealer, også private arealer bør kunne inddrages efter frivillige aftaler.

Økonomi

De forskellige redskaber, der kan bringes i anvendelse har forskellige økonomiske implikationer. Forskere peger på, at der mangler cost benefit analyser af f.eks. udsætning af store græssere. Forud for større projekter bør der foretages analyser af de økonomiske konsekvenser af projekterne.

¹ [Fløjgaard, C., Butenschøn, R.M., Byriel, F.B., Clausen, K.K., Gottlieb, L., Kanstrup, N., Strandberg, B. & Ejrnæs, R. 2021. Biodiversitetseffekter af rewilding. Aarhus Universitet DCE – Nationalt Center for Miljø og Energi, 124 s. – Videnskabelig rapport nr. 425 <https://dce2.au.dk/pub/SR425.pdf>](https://dce2.au.dk/pub/SR425.pdf)

Prioritering og pilotprojekter

Biodiversitetspakken med planlagte 15 nationalparker er et stort initiativ og i betydeligt omfang uden forudgående erfaringer. Derfor er der behov for at prioritere og etablere en betydelig variation af pilotprojekter, hvor de forskellige (nedenstående) redskaber kan bringes i anvendelse i forskellige kombinationer.

OVERVÅGNING

Løbende overvågning af indsatser

For at skabe evidens for at der opnås en forbedret biodiversitet på arealerne, er det en forudsætning at have gennemført en basisanalyse, der viser tilstanden på arealet, før et projekt igangsættes. Derefter bør der fastholdes en løbende overvågning. Det er vigtigt, at de nødvendige ressourcer afsættes til denne overvågning.

TILPASNING AF RAMMER FOR REWILDING-PROJEKTER

Rewilding-projekter kan være en langsom proces, førend der er etableret et økosystem med naturlig dynamik. Derfor kan det være behov for opfølgende tiltag baseret på den løbende overvågning. De opfølgende tiltag i forhold til målsætningerne for et område kan f.eks. være fjernelse af invasive arter, yderligere initiativer for at sikre den nødvendige hydrologi og udsætning af flere græssere.

Redskaber

I forbindelse med etableringen af rewilding-projekter kan følgende redskaber bruges individuelt eller i kombinationer. Det anbefales, at man tager udgangspunkt i det enkelte områdes økologiske tilstand og den opsatte målsætning forud for valg af redskaber. Ved valg af redskaber gennemføres en basis- og konsekvensanalyse, der vurderer effekten for biodiversitet, de rekreative interesser og påvirkning af lokalsamfund (herunder naboarealer), samt de økonomiske konsekvenser. Nogle redskaber er mere omkostningsfulde end andre, og nogle har et kortere tidsperspektiv. Ens for alle redskaberne er at de vil danne udgangspunkt for en mere dynamisk og rigere natur.

Vand

Den naturlige hydrologi i et område kan genskabes ved at lukke drænen og grøfter. Dette vil være med til at skabe en dynamik i landskabet, der favoriserer mange forskellige arter af planter og dyr. Ved at lade arealer, f.eks. skove, vende tilbage til deres naturlige hydrologi vil flere store træer gå til, og mængden af stående døde og døende træer vil stige. Naturgevinster kan ses relativt hurtigt efter genskabelsen af den naturlige hydrologi grundet ændrede vilkår for træernes vækst og tilførsel af bl.a. nye levesteder for flora og fauna. Når den naturlige hydrologi er genskabt, behøver man næppe foretage sig yderligere for at opretholde gevinsterne for biodiversiteten.

Ild

Naturbrande vil forekomme af og til og medføre ændringer i naturen. Ved brug af ild gennem kontrollerede afbrændinger kan man ligeledes fjerne store mængder næringsstof (især nitrogen) og ændre på jordens indhold af organisk materiale. Dertil kan ild være med til at øge mængden af

stående døde og døende træer. Dette redskab kan relativt hurtigt skabe forbedrede vilkår for biodiversiteten, men gevinsten fra redskabet er ikke permanent, derfor kan det overvejes at foretage kontrollerede afbrændinger med jævne mellemrum.

Vind

Ved at fælde træer i skove (især på vestsiden af skoven) kan man øge muligheden for, at storme vil vælte træer omkuld længere inde i skoven. Dette kan være medvirkende til at skabe et mere dynamisk og varieret skovlandskab. Tilsvarende effekter vil kunne opnås på andre biotoper, f.eks. i klitlandskaber, hvor der vil kunne skabes bedre levevilkår med friske sandflader.

Veteranisering af træer

Veteranisering af træer, eksempelvis ved afbarkning og sprængning, kan være en effektiv måde at øge mængden af stående og liggende dødt ved. Dette redskab kan bruges meget målrettet, og effekten vurderes at komme hurtigt. Træer under forrådnelse skal naturligvis også anvendes til at forøge mængden af dødt ved.

Udsætning af dyr, primært store græssere

Ved at sætte store græsser ud kan man benytte deres egenskab som ingeniørarter til at (gen)skabe et dynamisk landskab, som vil være med til at styrke vilkårene for biodiversiteten. Det har i visse dele af naturdebatten fremstået som om udsætningen af store græssere er målet for naturforvaltningsindsatsen. I den forbindelse vil Vildtforvaltningsrådet understrege, at Rådet ser udsætning af store græssere som et blandt flere redskaber, der ikke nødvendigvis skal bruges i alle områder. Desuden rummer den danske natur en række arter, eksempelvis de store hjortevildtarter. Når man vælger at udsætte store græssere, er det vigtigt, at arterne passer til det givne område, og forud for valg og udsætning af dyr skal det nøje overvejes, hvad formålet med udsætningen er. Det er Vildtforvaltningsrådets generelle opfattelse, at hårdføre kvægracer i langt de fleste tilfælde vil fungere glimrende som erstatning for en af vores største uddøde græssere i historisk tid, uroksen. Dertil kan hårdføre hesteracer også benyttes, og det kan overvejes at udsætte vildsvin, når truslen fra afrikansk svinepest er overstået. Det er som udgangspunkt Vildtforvaltningsrådets opfattelse, at de udsatte dyr ikke tilskudsfores eller indgår i egentlig produktion.

Et kreaturhegn er en nødvendighed for at undgå, at dyrene bevæger sig ud på områder, de ikke skal befinde sig i og blandt andet forårsage skader på afgrøder. Hegnet kan også anvendes til at øge græsningstrykket. Et kreaturhegn tager hensyn til de vildtlevende dyr, eksempelvis hjortevildt og grævling, som kan forcere hegnet, så deres habitat ikke indsnævres. Nogle arter vil i modsætning til køer og heste kræve et vildtheqn, som vil udgøre en barriere for flere af de naturligt forekommende arter. I forbindelse med translokation af arter har Vildtforvaltningsrådet formuleret en række anbefalinger i papiret om Rådets natursyn².

Når mennesker hegner dyr inde, fratager vi deres naturlige migration fra områder. Det efterlader en række dyreetiske spørgsmål, som er velbeskrevet i Det Dyreetiske Råds rapport om rewilding³.

² [Vildtforvaltningsrådets Natursyn](#)

³ [Det Dyreetiske Råd: Udtalelse om brug af dyr til rewilding ved naturforvaltning \(2018\)](#)

Disse betragtninger er Vildtforvaltningsrådet enig i. En konsekvens af hegning kan gøre det nødvendigt at regulere bestandsstørrelsen. I reguleringen bør man så vidt muligt afskyde de dyr, der naturligt vil være de svageste i flokken. Mennesket vil således agere prædator. Samtidig kan der være et behov for flytning af dyr for at sikre en sund genpulje. Et andet etisk dilemma er spørgsmålet om at lade regulerede eller selvdøde dyr få lov til at henligge til forrådnelse. I tilknytning til dette er der formentlig et spørgsmål om mulig smittespredning, og der vil evt. kunne opstå et behov for en anden praksis, hvis der er risiko for et ændret veterinært trusselsbillede (f.eks. mund- og klovsyge).

Endelig er der behov for nogle økonomiske beregninger vedrørende udsætning af store græssere, bl.a. indkøb af dyr og hegning inkl. vedligeholdelse. Dette er endnu en anledning til at opfordre til at gennemføre pilotprojekter, der kan medvirke til at tilvejebringe mere viden.

Rekreative interesser

Der kan i områder, hvor der er udsat store græssere, opstå konflikter i forhold til adgangsmuligheder, hundeluftning, ridning og følelsen af sikkerhed. Derfor er der brug for formidlingskampagner, der fortæller om formålet og gevinsterne ved udsætning af store græssere. Derudover kan der komme en række spørgsmål vedrørende jagt i områderne. Jagtaktiviteter skal [i givet fald (DN)] tage de nødvendige hensyn i forhold til målsætningerne for området.

Lokal inddragelse

De rekreative interesser og befolkningens opbakning til indsatsen er en udfordring, som skal tages alvorligt ved etablering af større naturforvaltningsprojekter - ikke mindst hvis udsætning af dyr er et af redskaberne. Lokal inddragelse bør ske tidligt i processen og formidlingen bør fra begyndelsen have en høj prioritet, og de nødvendige ressourcer skal tænkes ind i projekterne. En øget biodiversitet vil for nogle arter og naturområder (f.eks. overdrev) være en langsommelig proces, andre processer vil, som det fremgår under beskrivelsen af redskaber, have en hurtigere og mere synlig effekt. Det er hensigtsmæssigt at inddrage denne betragtning i forbindelse med at sikre befolkningens opbakning til større naturgenopretningsprojekter

Vildtforvaltningsrådet og dets organisationer står gerne til rådighed i den fortsatte proces.

På Vildtforvaltningsrådets vegne
Jan Eriksen, formand